

eens per jaar, voor de protestantse eredienst werd gebruikt. Dit was o.m. het geval in Houthem, Hulsberg, Margraten, Nieuwenhagen en Voerendaal.

Van omstreeks 1680 tot aan de inlijving van de Landen van Overmaze in de Franse Republiek in 1795 bleef het instituut onveranderd voortbestaan. Hoewel numeriek sterk in de minderheid (het meest schrijnend in Heerlen, waar tegen het eind van de periode ruim 3000 communicanten worden becijferd tegenover nog geen honderd van de gereformeerde religie) was de gereformeerde kerk tijdens de Staatse overheersing de bevoorrechte partij. De protestantse gemeenten, soms bestaande uit het gezin van de predikant en de onderwijzer, beheerden de kerk, terwijl de roomsen er slechts gebruik van mochten maken volgens een straffe reglementering.

Toen in het begin van de Franse overheersing de katholieken een eind probeerden te maken aan het gehate instituut, kwam de Franse overheid tussenbeide. Naar aanleiding van ongeregelheden in Beek vaardigde de Centrale Administratie van het departement van de Nedermaas op 13 juli 1796 een verordening uit, waardoor het voortbestaan van het simultaneum werd verzekerd. De duidelijk gouvernementele opstelling van de predikanten (zij legden allen de vereiste beloften of eden af) had op enkele plaatsen tot gevolg, dat zij een tijdlang exclusief het recht hadden op gebruik van de kerk, omdat ditzelfde recht ontzegd was aan de roomsen, wanneer de pastoor behoorde tot de z.g. insermentés, d.w.z. de onbeëdigde geestelijkheid. Niettemin raakten de kleine protestantse gemeenschappen bijna overal in de verdrukking. Veel protestanten vertrokken. Hier en daar ook de predikanten. Andere predikanten stierven, en konden niet vervangen worden. Enkele gemeenten gingen ten gronde.

Met de sluiting van het concordaat, gepubliceerd op 8 april 1802, kwam een kentering ten goede voor de katholieke kerk. In art. 12, dat luidde: 'Toutes les églises métropolitaines, cathédrales, paroissiales et autres non aliénées, nécessaires au culte, seront remises à la disposition des évêques', en art. 46 van de z.g. Organieke Artikelen: 'Le même temple ne pourra être consacré qu'à un même culte', scheen definitief een eind gemaakt te zijn met het simultaneum. Deze interpretatie zou ook tijdens het Verenigd Koninkrijk, toen voor de zuidelijke provincies het Concordaat als bindend beschouwd bleef, telkens weer gehanteerd worden om verzet tegen het simultaneum te recht-